

Landschapsnieuws

Zomer 2023

Brongebied Grote Wetering

Brongebied Grote Wetering is een mooi voorbeeld van hoe we de groenblauwe dooradering in het landelijk gebied kunnen versterken.

We organiseren met de gemeenten Voorst en Apeldoorn een meerjarig beplantingsproject waarbij we groene en blauwe elementen gaan aanleggen in het brongebied van de Grote Wetering. Het is een afwisselend landschap met weteringen, landgoederen en natuurparels en aantrekkelijk om te wandelen en te fietsen. Boeren, burgers, landgoedeigenaren en recreatie-ondernemers kunnen groene landschapselementen zoals struweelhagen, bosjes, hoogstamboomgaarden, houtsingels en boomgroepen aanplanten. Boomgroepen zijn groepjes van drie of vijf bomen in een weiland die in de zomer zorgen voor schaduw voor paarden en vee. Ook de aanleg van blauwe ofwel natte landschapselementen is belangrijk, zoals een poel in een weiland of de aanleg van een natuurvriendelijke oever. Zo leggen we verbindingen tussen erven en omringende natuurgebieden. Door het versterken van deze groenblauwe dooradering in het gebied dragen we bij aan de biodiversiteit en het karakteristieke landschap. Bovendien dragen al deze maatregelen bij aan een beter klimaat en het vasthouden van water in tijden van droogte.

[Meer informatie op onze website.](#)

SLG in 1 minuut

Ben jij ook verknocht aan het landschap van Gelderland? Samen met jou willen we dit onderhouden en versterken. Je kunt op verschillende manieren bijdragen: door wilgen te knotten, door het aanplanten van een haag of door legfels van weidevogels te beschermen. Op steeds meer plekken en met meer mensen maken we het verschil voor onze karakteristieke landschappen. Doe mee in het landschap met SLG. Bekijk de animatie 'SLG in 1 minuut' op onze homepage en zie wat jij kan doen!

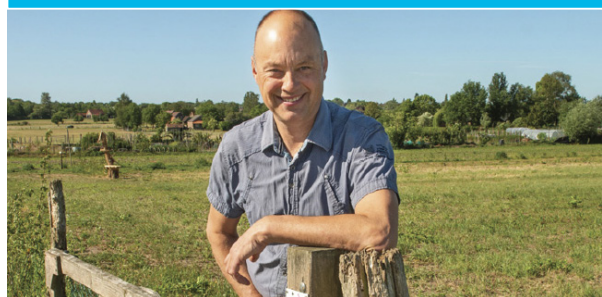
slgelderland.nl

Groenblauwe dooradering

Om de Gelderse natuurdoelen te bereiken, zal het landelijk gebied weer fijnmazig dooraderd moeten worden met slootjes, poelen, heggen, houtsingels en bosjes. We noemen dat groenblauwe dooradering. Groen verwijst naar bomen en struiken, blauw naar water. Veel organisaties en overheden, waaronder provincies en landbouworganisaties, willen 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied realiseren. De provincie Gelderland wil dit in 2030 in de helft van het landelijk gebied bereikt hebben. Een mooie uitdaging, waarbij het er om gaat om de kenmerkende landschapselementen van ieder landschapstype terug te brengen en te onderhouden. We hopen dat de provincie meer middelen voor boeren beschikbaar stelt om hieraan bij te dragen en burgers en buitenlui stimuleert om mee te helpen deze doelen te realiseren.

Dorpsbewoners en grondeigenaren ontwikkelen nog steeds prachtige Klompenpaden. Zo kan iedereen genieten van het landschapsherstel dat de komende jaren plaatsvindt. We zetten onze expertise graag in om er een succes van te maken!

*Arjan Vriend,
Directeur-bestuurder*

Opening 150ste Klompenpad in Harderwijk

Goed nieuws voor klompenpadenfans! In april en mei hebben we maar liefst vijf nieuwe Klompenpaden geopend: het Dikke Torenpad (Varik en Heeselt), het Ynenpad (Ynen), het Posterpad (Posterenk), 't Percksepapad (Park Lingezege) en het Braakhekke Bultenpad (Harfsen).

Naast deze Klompenpaden, ontwikkelen we samen met enthousiaste vrijwilligers, grondeigenaren en gemeenten nog meer nieuwe Klompenpaden. Je zou bijna vergeten dat veel Klompenpaden al vele jaren bestaan. Zo bestaat het Meulunterenpad bij Lunteren dit jaar vijftien jaar. Dat gaat de klompenpadwerkgroep vieren met een nieuw te bouwen insectenhotel langs de route.

Dit alles is mogelijk dankzij vrijwilligers die de paden maaien en bordjes vervangen, de steun van provincie en gemeenten en de service die wij bieden bij het beheer en promotie van alle routes.

150ste Klompenpad

Deze zomer openen we nieuwe Klompenpaden in Hierden en De Bruil (Ruurlo). In Harderwijk vieren we de opening van het 150ste Klompenpad. Een mijlpaal!

Wil je deze zomer ook lekker wandelen? Kijk voor meer informatie en een downloadbare folder met kaart en informatie over landschap en cultuurhistorie op klompenpaden.nl of download de route met extra weetjes in de gratis Klompenpaden app. Gedrukte folders zijn ook te koop bij lokale VVV's. Alle verkooppunten staan op de klompenpadenwebsite.

Dier in beeld: Boommarter

Op één van de Klompenpaden op de Veluwe leven boommarters. Ze werden gezien door Ronald Messemaker in het voorjaar op het Harscamperpad bij Harskamp en wekten onze nieuwsgierigheid. Op de foto rechts zie je de jongen.

Deze marterachtige is donker van kleur met een opvallende gele tot witte bief op de spitse kop.

Hij heeft grotere oren dan de steenmarter, ze staan ook meer naar het midden van de kop. Vaak hebben individuen een lichtere rand aan de oren.

Boommarters leven meestal in het bos, ze bewegen zich door de bomen heen. Ze eten van alles: van insecten, vogels en eieren tot kleine zoogdieren en af en toe een eekhoorn. Die laatste achtervolgt hij door de bomenkruinen, waarbij hij soms meterslange lichtsprongen maakt.

Hun jongen worden geboren van eind maart tot eind april. De bevruchting heeft dan al plaats gevonden tussen half juli en half augustus. De eicel gaat een periode in rust en vanaf eind februari ontwikkelt het embryo zich verder. Dit verschijnsel heet 'verlengde draagtijd'.

Vroeger kwam de boommarter op bijna alle hogere gronden van Nederland voor, tegenwoordig is de boommarter een beschermde soort.

Boerderijwerkgroep De Sterregaard

De Sterregaard is een biologisch-dynamisch fruitteeltbedrijf op de grens van Gelderland en Noord-Brabant. Het bedrijf in Hedel is gespecialiseerd in oudhollandse vruchten, van appel en peer tot hazelnoot en tamme kastanje. In de boomgaard staan minstens vijftig verschillende vruchtrassen. Gezonde voedselproductie en een bewuste omgang met natuur en landschap zijn belangrijk voor eigenaren Marti van den Bogert en Willem van den Berg. Sinds enkele jaren telen ze naast fruit ook groenten en kruiden in een kleine kas, die ze lokaal verkopen.

Willem vertelt dat hun zavelgrond één van de beste gronden is. Het is overslaggrond van rivier de Maas, die vlakbij het bedrijf stroomt. Vruchtbare fijne kleideeltjes uit de rivier hebben zich afgezet tijdens vroegere overstromingen. Willem: "Deze grond kan goed water uit de ondergrond optrekken, zodat het niet snel te droog is." Van oudsher komen veel hoogstamboomgaarden voor op de oeverwallen als onderdeel van het rivierenlandschap. De Sterregaard is daar een mooi voorbeeld van.

Op de Sterregaard zijn naast de hoogstamboomgaard heggen, hagen, een houtwal en solitaire bomen te vinden. Op en om het bedrijf komen allerlei vogels voor. De steenuil heeft een plekje in de boomgaard gevonden. In het biodiversiteitsplan, dat SLG maakte, adviseerde de adviseur om de hoge kale houtwal flink terug te snoeien en te verbreden met een rij inheemse struiken. Afgelopen winter hebben Willem en Marti samen met een groep vrijwilligers 365 struiken aangeplant om dit te realiseren. Marti: "Dat hadden we zonder hulp nooit zelf gekund!"

[Lees meer over De Sterregaard en de vrijwilligers.](#)

Webinar Herkennen inheemse beplanting

Hoe herken je een meidoorn, wat zijn de kenmerken van de sleedoorn en hoe zien de vruchten van een kardinaalsmuts eruit? Tijdens de webinar 'Herkennen inheemse beplanting' op 14 september behandelen we de basis van de bomen en struiken die van oudsher in ons landschap voorkomen. Wandel je graag, heb je een eigen erf of doe je vrijwilligerswerk in het landschap? Onze adviseur deelt in anderhalf uur kennis over de soorten die je kan tegenkomen. We gaan kijken naar bladvormen, wel of geen doornen, wat is de vorm van de boom en verschillende bloeiwijzen.

Inheemse bomen en struiken zijn goed aangepast aan ons klimaat. Insecten en vogels zijn afgestemd op bloeitijden van soorten die hier van nature voorkomen. Ze dragen het meest bij aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit. In onze projecten adviseren we altijd de aanplant van inheemse soorten in struweelhagen, houtwallen of als solitaire boom. Voorbeelden zijn de zomereik, winterlinde, beuk of zwarte els.

In de afgelopen jaren hebben we al veel interessante webinars georganiseerd. Verschillende zijn terug te vinden in onze kennisbank, bijv. de webinar Autochtoon plantmateriaal. Wil je alle webinars op een rijtje hebben, bekijk ze dan op ons [YouTube-kanaal](#).

[Meer informatie en aanmelden voor de webinar.](#)

Vrijwilligers: Weidevogelwerk- groep Rijswijkse Veld

Harrie Noordhuis is al twintig jaar actief als weidevogelvrijwilliger. In 2016 werd het Rijswijkse Veld aangewezen als weidevogelkerngebied, Harrie werd hier coördinator van de weidevogelwerkgroep. Twintig boeren doen mee aan het weidevogelbeheer in het 500 hectare grote gebied. De één heeft kruidrijk grasland, de ander doet aan uitgesteld maaien.

De vrijwilligersgroep bestaat uit tien personen, ze gaan in het weidevogelseizoen één keer in de week het veld in op donderdagochtend. "Het is een leuke en gezellige club. We doen alles collectief, we hebben een vast bankje bij een plas-dras gebied, daar drinken we samen koffie. Begin maart, als het eerste Kievitsei gevonden wordt, dan begint het te kriebelen. Half maart gaan we de eerste keer het veld in, begin juli is de laatste ronde. Als een boer wil maaien, gaan we eerst kijken of er nesten zitten, die markeren we dan. Als ze mest gaan verspreiden dekken we de nesten af met een nestpan.

We doen ook BTS-tellingen (Bruto Territoriaal Succes) voor o.a. de grutto. We gaan twee keer op pad, de eerste keer om de broedparen van grutto's en tureluurs te tellen. De tweede keer om gezinnen te tellen. Dit jaar hadden we tijdens de broedpaartelling 45 grutto-paartjes en 17 tureluurpaartjes. Als we meer dan 65% gezinnen tellen, dan blijft de populatie in stand. Als je in het veld bent en je hoort en ziet de vogels, dat is geweldig. Een weide die geschikt is voor weidevogels, met boterbloemen, Kievitsbloemen en pinksterbloemen, daar kan ik uren naar kijken. Dat moet wel in stand blijven." [Bekijk het filmpje.](#)

Maaien met de zeis

De zeis is onmisbaar bij kleinschalig natuurbeheer. Of het nou als vrijwilliger in het landschap is of in je eigen tuin. Je maait makkelijk om mooie bloemen heen, dieren in het hoge gras kunnen veilig wegkomen. Alles onder het genot van fluitende vogeltjes en vers gemaaid gras, want een zeis maakt geen herrie en het stinkt niet. Heerlijk toch?

Cursussen

Om de kunst van het zeisen goed onder de knie te krijgen, bieden we voor vrijwilligers cursussen aan, zodat zij goed voorbereid aan de slag gaan. Je leert naast het maaien ook het scherp houden van de zeis, het zogenaamde 'haren'. We zorgen ook dat jouw zeis precies is afgesteld op jouw lichaam. Houd ons cursusprogramma voor vrijwilligers in de gaten voor cursussen in het najaar.

In juni vond de Landelijke Maaidag plaats in Flevoland. Deelnemers uit het hele land kwamen bijeen op het prachtige Schokland. Onderlinge uitwisseling van tips en tricks en een hele dag oefenen met andere zeisfans, dat waren de ingrediënten van deze geslaagde dag.

Nederlands Kampioenschap

Op 26 augustus in Elspeet kun je de beste maaiers aan het werk zien tijdens het Nederlands Kampioenschap Maaien met de zeis. Onder veel belangstelling van het publiek strijden verschillende teams om de eer én de gouden strekel. Zien we je daar?

[Bekijk meer informatie over maaien met de zeis op onze website.](#)

Op de bres voor alle landschapshelden!

De bijdrage van vrijwilligers en van particuliere en agrarische grondeigenaren aan het onderhoud en de ontwikkeling van ons landschap is onmisbaar! Afgelopen jaar waren zo'n 13.000 vrijwilligers actief. We hebben duizenden grondeigenaren geadviseerd en gefaciliteerd om de zorg voor landschap en biodiversiteit op te pakken. In de meeste gevallen werden landschapselementen als heggen, struwelen, poelen, hoogstamboomgaardjes, bomen, bosjes, houtsingels en houtwallen aangelegd en onderhouden. Ook de zorg voor specifieke diersoorten, zoals de patrijs, krijgt veel aandacht. Kenmerkende landschapselementen zorgen voor identiteit en biodiversiteit, houden water vast en slaan CO2 op. Variatie aan Gelderse landschappen is een belangrijke reden dat mensen uit het hele land naar Gelderland komen om ervan te genieten. Niet in de laatste plaats om prachtige Klompenpaden te wandelen. We roepen de nieuwe coalitie op alle landschapshelden te blijven ondersteunen door SLG. Samen zetten we de schouders onder het landschap.

Ecologisch bermbeheer in opmars

Bloeiende bermen en groenstroken dragen bij aan een fijnmazige landschapsstructuur: onmisbaar voor wilde bijen, vlinders en andere dieren. Door bermen gefaseerd te maaien, kunnen kruiden langer bloeien. Alle gemeenten in Gelderland doen inmiddels aan deze vorm van ecologisch bermbeheer voor een deel van hun bermen. Dat blijkt uit de bermmonitor die SLG heeft uitgevoerd voor de provincie Gelderland.

De bermmonitor komt voort uit het Leernetwerk Ecologisch Berm- en groenbeheer, dat SLG sinds 2019 organiseert voor Gelderse gemeenten. Eind 2018 deed eenderde van de Gelderse gemeenten nog niet aan ecologisch bermbeheer. Uit de monitor blijkt nu dat alle gemeenten een deel van hun bermen ecologisch beheren, dat wil zeggen minder vaak en gefaseerd maaien en het maaisel afvoeren. Een flink aantal gemeenten doet dat zelfs bij meer dan de helft van de bermen. Een mooi resultaat maar er is nog genoeg winst te behalen!

[Kijk voor alle resultaten van de bermmonitor en het leernetwerk.](#)

Landschapskalender

juni t/m september

[Cursus zomersnoei fruitbomen](#)
23 juni 2023

[Fietstocht met wethouder Heumen](#)
24 juni 2023

[Informatieavond Maasdriel in het Groen](#)
28 juni 2023

[Informatieavond Bloeiend Bijenlandschap Apeldoorn](#)
29 juni 2023

[Open erven ambassadeurs biodiversiteit](#)
30 juni 2023 Lochem en Wijchen

[Opening Sonnevanckpad en Heyrderpad](#)
1 juli 2023

[Informatieavonden Poelenwerkgroepen](#)
5 juli 2023 [Apeldoorn](#)
6 juli 2023 [Heumen](#)

[Opening Bruilscepad](#)
26 juli 2023

[NK Maaien met de zeis](#)
26 augustus 2023

[Cursus Sinusbeheer West Maas en Waal](#)
2 september 2023

Rita en Harald, ambassadeurs biodiversiteit

'Buitenlui zijn natuurdragers'

Het Praktijknetwerk Biodiversiteit voor Buitenlui draait volop. In meer dan dertig Gelderse gemeenten is een ambassadeur actief.

Rita Schoonman en Harald Wouters zijn ambassadeurs in de gemeente Brummen. Ze zijn al 23 jaar bezig met biodiversiteit. Afgelopen april organiseerden zij een inspiratiedag over biodiversiteit op hun erf in Brummen. Rita vertelt: "Het was heel leuk ondanks de regen en kou. Er waren ruim dertig belangstellenden. We geven er een vervolg aan met een cursus sinusbeheer door SLG."

Rita is opgegroeid als boerendochter in Brummen. "Ik beleefde de seizoenen en bewoog mee. Toen we 23 jaar geleden met ons gezin weer in Brummen kwamen wonen, waren er vooral veel mestgeuren, vliegen en muggen vanwege een voormalige varkenshouderij. Het groen was uit balans.

Hoe moesten we beginnen? We hebben eerst een flinke hap van het weiland afgesnoept voor een tuin. We hebben een meidoornhaag geplant langs het weiland in plaats van prikkeldraad. We zijn gestopt met kunstmest, met bestrijdingsmiddelen en met preventieve ontworming van de schapen om vergiftiging van de grond tegen te gaan. We hebben groensingels aangelegd en legden het snoeihout in bundels bij elkaar. De paddenpoel en de vijver trokken insecten en vogels. De gelede mei-doornhaag leverde nieuwe nestmogelijkheden. De gesnoeide takkenbossen zorgden voor voer en veiligheid voor vogels."

"Door de veelheid aan planten en bomen, aangeplant en vanzelf gekomen, is er rond ons huis een groene oase te midden van het 'grasfalt' ontstaan. Met een grote aantrekkingskracht voor dier en mens. Wat een rijkdom." Rita vindt het belangrijk dat buitenlui op de kaart worden gezet. "Met hun natuurhart en groene ondernemingslust vormen zij een onmisbare speler in de ontwikkeling van biodiversiteit. Buitenlui zijn natuurdragers."

Meer informatie over het Praktijknetwerk

Podcasts

Vogelboeken Podcast

In de Vogelboeken Podcast bespreken medewerkers van Vogelbescherming uiteenlopende boeken over vogels. Ze spreken met schrijvers over hun passie en kennis over vogels. Het kan gaan over een soort vogel, een vogelatlas of over de techniek van vogels. Op www.vogelbescherming.nl kun je deze en andere podcasts over vogels beluisteren.

Verhaal van Gelderland Podcast

Naast de vierdelige uitgave Verhaal van Gelderland is er vanaf 1 juni hierover ook een podcast te beluisteren. Van grafheuvels op de Veluwe tot Romeinse tempels. Van overstromingen in het Land van Maas en Waal tot boerenbedrijven in de Achterhoek. Luister elke donderdag naar de Verhaal van Gelderland Podcast en reis met presentator René Arendsen door het verleden van de provincie: verhaalvangelderland.nl/podcast

Colofon

Dit is een uitgave van:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

026 3537444

info@slgelderland.nl | slgelderland.nl

 @SLGelderland

 @SLGelderland

Wij zijn een erkend goed doel, steun ons

Beeldmateriaal

Arco Hak, Ronald Messemaker, Sandra Kuijpers, David van Haren, Bendiks Westerink, Shutterstock en SLG.

**zorg voor
ons landschap**